

ՍՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅՈՅ ՄՈՎՍԵՍԻ ԵԽ ԴԱՒԹԻ
 ՀԱՅՈՅ ՄՈՎՍԵՍԻ ԵԽ ՎԵՐԱԿՐՈՆԱԿԱՐԱԳՅԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅՈՅ ՄՈՎՍԵՍԻ ԵԽ ԴԱՒԹԻ
 Արդիք լուսոյ եւ վերին սիօնի տեսանեմ զձեղ այսօր առ-
 տուածային եւ երկնային լուսով փայլեալ եւ սարդարեաց սրբոց հարցն որպէս զարեգակն աննուազելի եւ անկարօտ ահա-
 ւոր տեսլեամբ ճառագայթս արձակեալ եւ լուսաւորեալ զաշ-
 խարհս Հայաստանեաց դանյաղթելին եւ զանպարտելին առեմ
 զԴաւիթ եւ զՄովսէս աշակերտք իւսորդիք Սահակայ եւ Մեռ-
 բոպայ վարդապետացն Հայոց մեծաց Արդ ի սոյն ժամանակի
 եղեւ լրումն թագաւորութեան Հայոց եւ կոր թէոդոս թա-
 գաւորն տիրեալ աշխարհին Յունաց ի ժԱ. ամի թագաւորու-
 թեան իւրոյ եղեւ չար հայհոյութիւն ի վերայ մարմնացեալ
 Բանին Աստուծոյ Խեսոտոր Մետրապոլիտ Կոստանդինոպոլիսի
 ոչ խոստովանէր զԲանն Ասոյուածամարմնութ ծնեալ այլ ի մարդ
 բնակեալ քանզի ասէր բնակրութիւն ընկալաւ զմարմինն եւ
 այլ անթիւ էր նորա հայհոյութիւնն որ ի վերայ Ք. քնու-
 թեանն եւ հակառակէր ընդգէմ ճշմարիտ վարդապետացն
 Զի երանելիքն ի հին եւ ի նոր կոտակարանաց զոլտոնիր եւ զեղ
 զձէթն եւ զգինին մի ասացին իսկ անիծեալն զձուկն ջուր առաց
 եւ զձէթն եւ զգինին ի փայտէ զի կամեցաւ ապականել զսուրբ
 ազուհացն եւ հրամայեաց թագաւորն ժողով լինել յնիհոս
 Մ Եպիսկոպոսաց Յոբնաղ Երուսաղէմի մեծն կիւրեղ Աղեք-
 սանդրու Յոհան Անտիոքայ Պօղոս եմէքսու Ակակիոս Մելտե-
 նոյ Պրոկոպ Ակւիլոյ Թէոդորոս Անկիւրիոյ առ բն կեղես-
 տինդս Հառվայ գրեն եւ առ սուրբ Սահակ գալ ի ժողովն իսկ
 նա ոչ չողաւ այլ թշովով միտքանեալ ընդհոսաւ անիծանէր զա-
 նօրէնն Անտոտոր Յայսմ ժամանակիս եղեւ խնդիր պակասու-
 թեան գրոյն Հայոց զոր ունէին իթ զիր ի Դանիելէ վիլիսու-
 փայէ Ասորոյ աշակերտ սրբոյն Գրիգորի Խոկ սուրբն Սահակ
 եւ Մետրոպ բաղում աշխատութեամբ պէտ արարին սովոյ եւ
 ծարաւոյ յոտանաւոր շարչարանաց ի թրինտ ոքնեալ քառասուն
 տիւ եւ քառասուն գիշեր ոչինչ ճաշակելով բայց միայն յա-
 զօթսն Աստուծոյ պարապեալ եւ լուսու Տէր աղօթից նոցա ըստ
 գրեցելոյն թէ զկամն երկիւ զածաց իւրոց առնէ Տէր աղօթից

նոցալսէ. եւ ի տեսլեան գիշերոյն հրեշտակ Տեառն է յերկո
նից առ նոսա. եւ որպէս ի տուրնջեան խօնէք ընդ նոսա եւ
յաման ինչ խեցեվէն մատամբ նկարեալ տայր նոցա զգիրա է.
եւ զարթուցիալք ի քնոյն եւ զնոյն նշանակ ունելով եւ գոհա-
նային զԱստուծոյ զտուողէն այսպիսի պարզեւացն. եւ զարգա-
րեցաւ գիրն Հայոց բանիւք եւ արդեամբք զի Երրորդութիւնն
առաքէր եւ բանաւոր հոգեղէն ընդունէր. որպէս առ Մալսէ-
սիւ տուեալ տախոտակ մատամացն պատուիրան տանն իս-
րացէլի. եւ աշխարհո Հայոց գրեալ մատամբն Աստուծոյ առ
նոր Խարայէլս որպիք սրբոյն Գրիգորի գային մեծաւ ուրախու-
թեամբ յաշխարհն Հայոց եւ աօն մեծ կատարէին գօրն զայն
բազում ընծայս եւ պատարագս յաղքատս եւ ի տնկանկա ի
խեղա եւ ի կաղա. Եւ եղեւ օրն այն մեծ եւ կրեւելի ի մէջ ազ-
գին Հայոց. Եւ յետասկան առուրց արարին մկիղըն թարգմա-
նութեան հին եւ նոր կատարանացն. Եւ լուեալ թարգմուորն
թէոդոս յոյժ ուրախանայր եւ գոհանացը զԱստուծոյ մեծաւ
գոհանութեամբ. եւ առաքէր առ սուրբն Սահակ եւ Մեսրոպ
թուղթս գոհացողականս. Եւ կասն թարգմանութիւնն զրե-
նեացն զի ջուառի արասցեն զթարգմանութիւնն և մինչ ես ի
մարմնի իցեմ, զի մի Արիստականքն իւառնեսցեն եւ ողուսրիո-
ցեն զբանս Աստուծածաշունչ գրոցն ։ Եւ Հրամայեաց թագա-
ւորն Եւ Աստաղա ցանքօք փակել տղն առ տուն եւ վկայութիւն
առ վկայութիւն, զի մի ատպականեոցեն հերձուածողքն զգրոց
պատրիքանոն. Եւ Հասեալ թուղթն առ սուրբն Սահակ եւ
Մեսրոպ. Եւ խնդիր արարին մանկանց Եւ ընարեցին աշակերտա-
քառասուն մտաւորս Եւ սրագլուխս Եւ լեզութ Հրեղէնս ներ-
կեալ ի Հոգւոյն սրբոյն. Եւ ուսուցին կնոսա զինորհն վարդա-
պետութեան լիով ընկալեալ յանձինս իւրեանց Եւ եղեն արք
իրեւելիք եւ կատարեալք քնորհօք Հոգւոյն սրբոյն Եւ յետա-
ռուրց բազմաց առաքեցին արոհինք Սահակ Եւ Մեսրոպ առ
թագաւորն թէոդոս, զի թարգմանեսցի գրեանն Գաւիթան-
յաղթ միլիսոփայն Եւ Մալսէս քերթողահայրն, Կմառաւանէրն
Մամբրէ Եւ Հետետորն Արքահամ Եւ սոցին նմանակիցն Պողոս
առաքեցին ի կայսերական պալտոն. Եւ թագաւորն թէոդոս
յոյժու բախ եղեւ Եւ փառաւորութեամբ ընկալաւ զնոսա. Եւ

զԴաւիթ եւ դՄոլիսէ ա գատան որս կացոյց ի տան հայրածովետան ողին. եւ ի ժամանութենէ ոչ գողաքարէին. եւ կամեցան հը բամանաւ թագաւորին երթալ ի փելիսովայական վաղաքն յի թէնք. ինկ թագաւորն խորհնարդ ի մէջ առեալ կամեցաւ շինել քաղաքս և. եւ զնաա կացաւցեալ վերակացուա շինուածոյ քաղաքին. զի տեսանէր յոյժ իմաստունս եւ հանճարեզու եւ առաքեալ զնաա ի հայք շինել զկարուոյ քաղաք. եւ յիւրոց պաշտօնէից ի կողմն հայոց աշխարհին յԱմիթ. զոր եր շինեալ հօրն Արգարու թագաւորին հայոց. Խոկ Դաւիթ եւ Մոլսէ որ ոլէս զարու քաջա անգագար սկիզբն արարին շինել քաղաքն Կարսոյ. եւ հրաման թագաւորին սպառնայք. եւ խրատ տայր նոցա զօրանայր. եւ կանգնեցան քաւրքն իսուրչոյէն եւ անահ ի մեքենայից. եւ սկարիսպա ի վերաբ միոյ հիման քերեալ եւ սեղեալ գհող երից պարսպին. զօր ի միջին եւեղ կայր պեղեալ հրամայեցին մինչեւ իսորատ քաղաքին. եւ վէմս անտաշն խորագոյն կրով զերեսս անգրնդոց փակեցին. եւ ի վերայ միոյ հիման կանգնեցին երիս պարիսպ ի ներքոյ կողմն քաղաքին առ տիճանս երկերիւրս մի առ միով յետս յետս զի մի գայթակ զեսցի պարիսպն ի փարոզացն նոյնպէս եւ ի դրուց կուսէ պարսպին աստիճանս երկերիւրս մի առ միով յետս յետս զի անահ միցի ի փարոզաց թշնամեաց քաղաքին. եւ այլ հնարա հնարեցան. զի թէ գուցէ գայցեն թշնամիք եւ նեղեսցեն զքաղաքն եւ մուտ եւ ել ոչ տան առնել արարին հնարոս մորիլ ի ներքոյ գետնոյ խորագոյն. եւ գնացեալ ի մէջ գաջտին ճաշոյ մի գնաց ճանապահ ի տեղին ուր ժողով ջրոցն է եւ ջամբ յոյժ. զի եթէ նեղեսցեն զքաղաքն կարող են քերել անանոց խոտ եւ այլը եղէզն. եւ թշնամիքն զայս ոչ կարացեն իմանտ. Եւ ի միւս կողմն քաղաքին նայնպէս գետնափոր փակած մեծա մեծ վիմօք մինչեւ ի լետոն. որ կոչի Այծու Պակունք եթէ կարիք հասանիցեն հեծելոց կարող են քերել ձիս եւ հեծելոք մտանել ի քաղաքն առանց գիտելոյ թշնամեացն. Եւ վասն ջրոցն կարի գեղեցիկ եւ վայելուչ զի ոչ աք է ի քաղաքին հարժատ եւ ոչ ազգատ. որ ոչ ունի ջաւրս անոյշա, քերեալ զերեսօք ան զընդոց սպարանք եւ աշտարակք զեղեցկաշնս եւ սրբագործ փողոցք եւ հրապարք սպանդանոցք եւ վաճառ անոցք սրբա-

առնիվ կելեղեցիք հրաշայիք տերսղացն. եւ դրունք քաղաքին բարձրագումած եւ լայնանիստա եւ կատարեալ պարսպան վայեն լուչս. եւ ըուրք ամենայն խարսխնիւնու եւ պարապեալ յամենայն գործոց քաղաքին խաղացին գնացին յոշիարհն Յունաց առ թեագաւորն Թէոդոս. Եւ զուեալ մատն քաղաքին առաւել քան զառապինն մեծարեր գնոսա եւ հրամանաւ արքունի առաքեաց զնապատ յիշենս. Եւ մեծաշքեղութեամբ գնացին ի փիկիծովիայրական քաղաքն Դաւիթ եւ Սովուս եւ այլ ընկերքն եւ մտնալ յիմաստնասիրական գաւիթն եւ տուեալ զթագաւորական մատենին ցլարդաղեան իմաստասիրացն եւ նոցա տեսեալ զնոսա յոյժ ուրախացան, զի ի վազուց հետէ սպասէին նոցա գալստեանն զի համբաւ բաղում ելեալ եր վասն նոցա յիշենս. Խօսեցան ընդ նոսա. Եւ հաւանեալ սիրական քանից նոցա. Եւ վարդապեան հրամայեաց նստուցանել զնոսա յանախճանան. Եւ անիստափան ուսանիցին զիի խովանկան ուսումն. Եւ սկիզբն արարին ուսմանն. Եւ երթալով երթային եւ զօրանսպին. Եւ տեղեկացեալ լինէին ուսմանն վիխովայական գային եւ յեղիպտացւոց Ասորոց Եւ յետ աւուրջ բաղմաց գային ի ևապադմվացւոց աշխարհէն վարդապետք Յունաց Գրիգոր որ յետ բաղում չարչարանաց Եւ հալածանաց կոչեցաւ աստուածարան Եւ Գրիգոր Նիւտացի Եւ Բարսեղ Կեսարացի Եւ այլք ոմանք. Եւ մտեալ ի քաղաքն Աթենացւոց Եւ լուեալ Դաւիթ ել ընդ առաջ նոցա. Արդ պովորութիւն էր Աթենացւոցն զի յորժ ամ կատարէին ամք եօթն, բերէին զմամանակին ուսեալին. Եւ էր ի մէջ քաղաքին սիւն մեծ եւ բարձր յոյժ պղինձի. Եւ էր գրեալ թագաւորական քանիք է. թագաւորի. քանիք սակաւ Եւ մեկնութիւն բաղում բան առ բան գլխաւորեալ գրեալ յաւորս Աւբրամ Մասդասի հռովմայեցւոց թագաւորան եւ ըստ երրայեցւոց առ գերութեանն Բարելայեցւոցն. Արդ որ զսոցա բանս կարդայր եւ մեկնէր զնա կացուցանէին վարդապետ ամենայն իմաստասիրական ուսմանն, զոր էր յայն է. ամն ուսեալ. Եւ զորչափ ժամանակս կայր յ Աթենս նա էր վարդապետ. Եւ էր գրեալ ի սիւն բանքս այսպէս է. թագաւորի. Սոզն Աթենացի. ամի ինչ յոյժ. թագաւորն Քելան Մակեդոնացին

«Ճամփիր զքեղ, ա թագաւոր Թևդէս Մեղեսացի» Եթրկիր մերձ
վնաս մեծայոյժու թագաւոր Թիհասու Պիրինդացին թագաւոմ
չարք, ա թագաւոր Պիտակամկօս Միտեղենացի» Ժամանակ
ծանիր ա թագաւոր Պետիանդրոս կորնթացի» Վալարժումն
տմենայնիւ ա թագաւոր կղերաւդոս Պինդացին Համապաւոր եւ
անբռնու Ակրդակատարեալ վարդապեծութեամբ որ էին կին կի
կացուցանկին անւածի սեանն, եթէ ո՛վ ոք մեկնեցէ պըան
թագաւորացն և եւ ամենեքեան պշուցեալ հայէին ընդ երեսո
սեանն եւ անդիտելի էր բանն այն լուսանէ եւ միտ եղեալ
Գուիթ եւ գալու ի միտս սկսու մեկնել բան առ քանս եւ
բնացեալ եթէ ճշմարիս գորի զմեկնութիւն եւ համարձա
կեալ Էանց եկաց յատենին եւ ամենեքեան առ համարակ փնան
հայէին զի քաղաքն առ համարակ եկեալ էին ի տեսվլ բաշ
նիցն եւ եկեալ Դաւիթի վերին ասախանն եւ ձեռօքն մկան
զամբուն իտազացուցանել եւ վարդապետացն Հրամայեաց զի
լուսոցին սկսաւ ծագել զլոյս վարդապետութեան իւրոյ եւ
բան առ բան զծածկեալ գանձս թագաւորացն Աեկնէր ահա-
ւոյ բանիք եւ ամենեցուն Հիացեալ զարմանային ընդ ճրշ
մարիս նմանութեան բանիցն յերկարախօս առւն առ տուն
հանէր զբանն ։ Եւ բերեալ ոսկի ասպար զարդարեալ ակամբք
եւ վարդարատվ եւ զնաւիթ եգեալ ի վերայ ասպարուն եւ
ընկերք ուսման իւրոյ բարձեալ ի վերայ ուսոց եւ գլուխ
ձայնեալ ի վերայ նորա անուն անյազմ վիլիսոսիայ ։ Եւ զօրն
ամենայն ածին ընդ քաղաքն ի շուրջ ձայնիւ ցն ծութեամբ
սրնկօք եւ վիզօք ։ Եւ Աստուածաբանն եւ Նիւսացին Հաւա-
նեալ ուսմանն ։ Գութի եւ կացուցին զնաւիթ վարդապետ
Աթենացւոց իսկ յետ կ ամացն դարձան Գրիգոր ասաւուա-
ծաբանն եւ Գրիգոր Նիւսացի յաշխարհն իւրեանց կոչելով
զնոսու ի հայրամետավերան աթուն, որով արժանացան նստել
Գոկ Մոլսէա եւ Դաւիթ կացին զամս երեսուն ։ Արդ եղեւ յետ
վորինելոյ յաշխարհէ արիզոր Աստուածաբանն եւ այլոցն ամե-
նեցունց ընկերաց իւրոց եւ մեծին Թէոդոսի նստաւանօրէն
Մարիիանոս ։ Եւ առեալ զքոյր Թէոդոսի թագաւորի Պօղբէր
անուն աղանդակից չար հերձուածոյն Ներտօրից որ ն ընու-
թիւն եւ ն կամք եւ ն երգործութիւն մարմնացելոյ Բա-

նին Աստուծոյ ամէրը ոչ ըստ հարցն խոսապահութեան, զոր ի Նիկիայ եւ ինոյն քաղաքին Կոստանդինուպօլսոյ, եւ յօփեսոս առաջինն եւ Երկրորդն։ Յաւուր յայնմիկ բարձեալ էին սուրբ հարքն յաշխարհէս։ Եւ սակաւ ինչ աւուրս յառաջ սուրբն Սպհակ եւ Մեսրոպ Հրաժարեալ յաշխարհէս։ Եւ զտեսիլի ըն կալեալ ի հրեշտակէն։ ի Վաղարշապատ քաղաքի զնուազիլ թագաւորութեան եւ զհայրապետութիւնն եւ զփարձեալ նու ողիլն զհայրապետութիւնն եւ զթագաւորութիւնն, ով է էն արհանակնեալ։ Յայնմ ժամանակի Սարկիանոս թագաւոր որ, ովէս քինախնդիր լեալ նեստորի հանդերձ կնաւ Պողքերաւ, հրամայեաց Մողով լինել ի Քաղկեդոն առ պալականել զկանոն սուրբ հարանցն եւ զքրիստոսաէր թագաւորացն, ուրանալ զմիրնութիւնն, որ ի վերայ մարմնացեալ բանին տասացին։ Գրեն ի Հայք առ սուրբն Յովոնէփ աշակերտ սրբոյն Աահակայ գալ եպիսկոպոսոք Հայոց յուրացողական ժողովն Քաղկեդոնի։ Յայսրմաժամանակիւմ մեծ պատերազմ կարգեցաւ յաշխարհն։ Հայոց յանօրէնն Յաղկերտէ Պարսից արքայէ, զի թողցեն զքրիստոսական կոռատովան կոռատովան թիւնութիւնն եւ դարձին յերկրպագութիւն արեգական։ Այս զարդարութիւնը սովորական առ կանոնական կարգութիւնը կարմիրն Վարդան առ կամէնն մեռանել ի վերայ Քրիստոնի զի իսաւնեոցի արիւն իւրեանց ի յարիւն մարտիրոսացն, որիզէս սիստմէ Աթենացին Եղիշէն աշակերտ սրբոյն Մեսրոպայ զպատմութիւն սրբոյն Վարդանայ։ Ի մասս բարձրանալ զարդարութիւնը սովորական առ կամէնն մեռանել ի վերայ կամարացն առ իրարս սատանայ եւ Քաղկեդոնն եւ Սղկերտ։ ի միում աւուրս յարեան ի պատերազմ ընդ եկեղեցիս Աստուծոյ, զի Քաղկեդոն աշետիս մէծ առաքեաց պուսատանայ եւ ասէն։ մի աշխատիք, զի զիսրհութերդս մտաց ձերոց մեք կտառեսցուք։ Եւ զուք հանգերաւք ի բաղզում աշխատութեանցի։ Եւ լուեալ սատանայի սոսկացեալ հիացեալ ընդ խորհուրդն Քաղկեդոնի։ զի զբանուզայ սատանայ ոչ կարաց խորհել ընաւ եւ ոչ այլոց ու սուցանել։ իսկ Քաղկեդոն առաւել գտաւ քան զսատանայ։ Եւ եղեւ յայնմ օրէ կապակցեալ սիրով ընդ միմեանս տռւնն տաճ-

կազ եւ հառնոց եւ սատանոյ միջլոհերձուանալ եւ աղանդով
մինչեւ ցայօր ի վերայ Քրիստոսի մէջարաց մէսէվ ու լովիժ
Արդ եթէ սոքա հակառակ գոտան հաւատու սակայն Քարդան
հանդերձ մեծամեծօքն Հայոց եւ գասուց հայրապետացն զման
յանձն սուխն յարատական բաշտին ի նորուակ վերինն ի յաշխար
հին Աղաւանից խաստութաներով առաջի անհուն դօքացն պհար
ւառս ճշմարխառ որ ի Հայրու յթրդի եւ ի սուրբ ճողինու ըստ մբր
քոյ Հարցն կամարեցան մեծաւ հանդիսամբ արեամբ մահու որեւ
ճշ-է ի մէջ եկեղեցւայ մինչեւ ցայսօր ժամանակի որպէս պատ
մեաց եզիցէ ազակերտ սրբայն Ակարովայ զիմաստութիւն Վար
գանայ Եւ լուեալ զմեծի պատերազմէ ա Ապրկիանոս եւ ամե-
նայն տաւնն Հռոմայ ու բախ լինէին դիմասն խառնակութեան
հաւատոյ էր պատերազմ եւ զգաղթութիւնն ի ըրեանց համար
բէին այսու կարծէին սփառ զազանդն Բաղկեդոնի Յետ այսի
անցից ամենայնի հրամայեաց Ապրկիանոս դարձն ցանկու գնեա-
տոր յաթոռ Հայրապետական զոր ի գալն ատառկեցնաւ չարա-
չար մահուամբ յանմաքա: բաեզառջ Եւ ժողովեալ ի Քաղկեդոն
եպիսկոպոսաց Ո Եւ 19 ի սրբոց Եւ յանմարդոց Յոքնազ Երու-
սաղէմի մեծն Դէսուկորս Աղէքսանդրի որ գլուխ էր երկրորդ
ժողովոյն Եփեսոսի Ապրկեմիանոս Անտիոքայ Ստեփաննոսի
եփեսոսի Եւ ոն Հռոմայ և աշխերը Եղուր Անատօլիս Կոստան-
դինուպլուտի իսկ Ճեւսն Հռոմայ ոչ եկն ի ժողովն բայց ետ
քերել առ թագառորն զթուղթ իւր դժմ գլուխն առ Փյաբիա-
նոս քրեալ զի հաւանեցեն այսմ ժողովեալ քն որ ի Քաղկե-
դոն զոր ի մասեալ սրբոյն Դէսուկորսի Եւ ժողովոյն ընդ նմա-
խուելով թշնամանեցին Եւ որ ընդ նմայն էին յեփեսոս Եւ
առեալ թագաւորն զգրետուն Եւ ոնի ընկալաւ եւ ետ չարուչ
ցանել զնէսուկորս Եւ խնդրեաց ի ժողովոյն սահման ըստ ՀԵ-
ՇՆ Եւ ոնի հայ հոյութեանն իսկ ուզգապատշխանքն որ էին
ի ժողովն ասէին այսպէս առ եպիսկոպոսունս այս է ժամա-
նակ ձեր ճգնել ի վերայ հաւատոցդ զի հաստատուն լիցի ըստ
առաջին հարցն խոստովանութեան Եւ եպիսկոպոսաց ասա-
ցեալ ոչ ումեք է իշխանութիւն ըստ հրամանի կանոնացն դնել
սահման հաւատոյ զի բաւականէ մեզ այն որ խնդիրն առ ի սովորութեալ
խոստանդնաւ պալիս եւ լիփիսուս անձյալարար չոր նման այս

Յայնժամամյեաց թագաւորի Մարկիսանու զմխարաննալ
Եպիսկոպոսունոն Եւ զիշիաննան արկտնել ի բանա զի թէ ոչ
Հնապահութեացին կամաց թագաւորին եղիցին պատուհասեալը
մեծաւ երկիւղիւ առհաբեկեալ եպիսկոպոսացն Եւ Եին մեծ
տարակուսանս Եթէ զիարդ լինիցի հնար զերծանիլ ի սպատ-
ժոցն Յայնժամ Յուրնադ Երուսաղէմի Եպիսկոպոսի հրա-
մայեաց Ապկղէ ովիա սարկաւագի Կոստոնդինուազօլսի տու-
նու պահանան հաւասոցն Եւ զնելու նման Բնութիւնս այ-
նու առ երկիւղի հաւանեալ եպիսկոպոսացն զի այնիւ հնար
լիցի զերծանիլ վրչար պատժոցն առաքեցին զգիրն առ թագաւ-
որն եւնա ոչ ընկալաւ զայն բաննու այլ եւ տանել առ նոսա
զգիրն հայհոյ թէան Եւնի զրու ընթերցեալ մասն ինչ ի
գլխոյն եւ իմացեալ զգառնութիւնը անիցն եւ միաբան ակա-
զակեալ բարձեալ պատաստուագոչ Ճայնիւ ատէին այն բանիցս
ոչ հաւատամք եւսոչ ընդունիմք ահա պատրաստ եմք Ակապա-
նաց եւ գելարանաց զի այս Պողոսի Սամաստացոյ Երմնս այս-
պէս եւ ոչ նեստոր յանգանեցաւ հայհոյել Յայնժամ թագաւ-
որն եւ կին իւր եկին առ նոսա ի գիշերի ի բաննոն եւ եղեն առ
նոսա առուրս Դ Եւ ոչ հաւանեցան սուրբ Հարք Խոկ ժաղո-
վեալքն ի Քաղկեդոն ոմանք Երկիւղէ թագաւորին եւ կնոջ նո-
րա Պօղքերա եւսումանք ընդ Աէսկորոսի համարեցան հալա-
ծական լինել վասն Քրիստոսի Եւ որք ի Քաղկեդոն անացին
ուղափառքն եթէ ոք ասիցէ Քրիստոսի Բնութիւն նզովեալ
եղիցի եւ աշակերտք նեստորի ասացին ։ եթէ ոք ասիցէ զՔր-
իստոս մի բնութիւն նզովեալ եղիցի Խոկ միաբան ասացին
ուղափառքն որք քան զերիս սուրբ Ժողովն աւելի քարոզեն
նզովեալ եղիցի ։ Տա պատրաստ առ յուղին նախնական բարդ
իսկ թագաւորն Մարկիսանոս իմացեալ զբազմութիւն անիծիցն
որ վասն իւր Եր բանն զի յոյժ յանգանեցաւ ։ Եւ հրամայեաց
արսորն զերանելիան յաշխար հ հետի զՊետրոս եպիսկոպոս
Անտիոքացի հանդերձ աշակերտքն իւրովք օպանին սրով ։ Եւ
Դէսկորոս ։ Եւ զԾիմսթէսս ։ Եւ զՅնատոլիս եղբարք Պետրոսի
Անտիոքացոյ ։ Եւ զՍտեփանոս ի կիզիկոն քաղաքն աքսորեցին ։
Եւ ապա յԵրակաց ։ Եւ ի Ամմիզայ Գոնայ ։ Եւ անդ կատարեցան
քարոզք վկայութեամբ ի վերայ քրիստոսական հաւատոցն ։

Եւ զայթ ամենայն գրեաց ի Հայք Պետրոս Անտիռքացին, զի մի միաբանեսցեն չար պաշտօնէիցն Քաղկեդանի երեսպաշտացն եւ դՔրիստոս ու բացազացն Նվաթուումն մեծ արարին եկեղեցնացն Աստուծոյ ։ Եւ զգլինաւոր հարսն անարգեցին ։ Եւ զանարգս եւ զօռիսն եւ զներքինիսն մեծ ալրեցին զար Հոգին սուրբ որոշեալ էր յեկեղեցւոյն ։ Եւ սահմանեցին դՔրիստոս Բաքնութիւն ։ Եւ Բ. կամք եւ Բ. ներգործութիւն չարչարելի եւ անչարչարելի ։ Եւ մարմին ապակամացու ։ Եւ վասն ալիք ապակամանեցին դհաց սուրբ պատարագին ։ Եւ ջրով անդեցին զարիւն տպատարագին ։ Եւ ազով զոր ոչ հրամայեաց Հոգին սուրբ պատառեցին ։ Եւ վարագոյր խորանին ։ բարձին եւ զիսաչեցար գլարձանս հրեշտակաց բարձին ։ Եւ ծնունդն Տեառն ի յուն վարի ամսոյ ի Զ. Էն ։ Եւ փոխեցին ի դեկտեմբեր ԻԵ ։ որ է օրն այն օր ծննդեան անօրէն Արտեմոնի զի ու բացան զառաքելադիր ծնունդն Քրիստոսի գոր ու բախսութեամբ ընկալեալ էր ամենայն եկեղեցիք ու զղափառաց ։ Եւ ի Քաղկեդան սահմանեցին ապականել զնուրք աւուրք աղուհացին ի ձուին ։ ի ձէթ եւ ի գինի լստ և եւ ոնի ։ Եւ զուած առ մինչ զայ մինչ առ մին Զայս ամենայն իմացեալ Հայոց եւ Ասորաց եւ ու բացան զաղանդն Քաղկեդոնի ։ Եւ զտուամրն Ակւանի զոր յետոյ քոնութեամբ գլուխ զնունդն ասեմ եւ զհաց սուրբ պատարագին ։ բայց դՔրակինդոն ընաւ ու բացան Հայք եւ Ասորիք մինչեւ ցայտորու ։ Ենի մզ ամփակաց այլք ժբան զու ։ Ենի մզ այլաւան կայուն զնունդ զայց (Աշուանահի) ։ Ամբաւան մազայի խու վրձն լուսար մայն առ մասնի մասնաւան Ամենայն յօժարութեամբ կհրատարակենք Մայր Աթոռի գրադարանում գտնված ներկայ ձեռագիրը որը թէպէտ առանց յիշատակարանի է (առանց Հեղինակի անունի եւ ժամանակի) ։ բայց հայադն հնագէտները առանձին Հետաքրքրութեամբ պիտի կարգան որովէս Մոլսէս Խորենացու Եւ Գաւիթ Անյաղթի կեանքի քանի մի նշանաւոր կէտերի ու շագրութեան արժանի տեղեկութիւններ ։ Այս ձեռագրիս վերաբերմումը համաւօտ տեղեկութիւններ միւս ամսատետրին թողնելով ։ Երբ պիտի վերջանայ նոյն ինքն յօդուածն եւս Հարկաւոր կհամարենք յայտնել ընթերցօղներին որ Մայր Աթոռիս գրադարանում ։

հնագետ անձների վկայութեամբ չտր սպակաւ աթիւ են առանձ
նապէս արժանաւոր ձեռագիրներ որոնք ուղղակի չետարքրուն
թիւն եւ օգուտ ընծայէին ազգային գրականութեանը Անացած են
մանր անհշան հեղինակութիւններ որոնք կարծի են միայն կող-
մանակի նշանակութիւն ունենալազգային կամ եկեղեցական
պատմութեան համար Նոցանից ընտիրները և առաջաւ ել նոդաւ
տակայարմարները երբ գանվելու են ամենուն յօժարութեամբ
հրատարակվելու են իբրեւ ազգային հնութիւն վիափագելի
բեկրները Արարատ ամսագրիտ մէջ մեհամփառ կաթողիկոսի
բարեհաճութեան եւ պատուէրի համագայն որ ազգամիբարար
մեծ հովանաւոր է ազգային գրականութեան մշակման հայրած
ու մայութիւնութեան և առանձին քայլութեան առաջին աշխատանք
առաջ առաջաւ մայութիւնութեան հայրած ու առաջին աշխատանք

Ա. Հ. Ա. Յ. Տ Տ Ե Ս Ս Ո Ւ Թ Ի Ե Խ :
Հայկական ազգի բարայական գրիսութեան սրբավագրուուինչ-
տես յայտնի եւ ամենքին, Ա. կոմիտածինն է Աւստր համկանալի
է այն բնական հետաքրքրութիւնը, որ պիտի ունենան ազգա-
յինները կարելուն չափ առաջին կարգի պատմական տեղեկու-
թիւններ ստանալու Ալար Աթոռիու - Վեհապիտ գահակաների
ամենայն գրութիւնների եւ անօրէնութիւնների մասին, որ մի
տեսակ սրբութիւն պիտի ճանաչին Հայերիս համար Արգարեւ-
հայագն ժողովրդի համար Հայրապետական կոնգրեսի որը ու-
թիւն է եւ տեսած ենք որ եթէ ոք մին բաղդաւորվել է արդ-
պիսի մի կոնգրես ստանալու, ոտւիրական պարգեւի եւ շնորհի
ու պահպանել է այն կանգակը եւ իբրեւ թանկարին եւ սուրբ
տանդ գրեթե միշտ անցել է ժառանգաբար որդուցորդի ամե-
նայն խնամակ գտահպանիլով ու յս ։ Ե այդպիս ուսոր մուզ

Հայաստանի եկեղեցին օրինագրած սովորութիւն արած է
օրինակ տակու հայագն ժողովրդին Հայրապետական կոնգրեսի
գեղեցիկ յարգելու ամեն անգամ, իբր Հարկաւոր եղած է
կարգալ կոնգրես եկեղեցու մէջ։ Եկեղեցին եւ ժողովրդի հայ-
ապետական կոնգրեսի իբրեւ Հայաստանի Հոգեւոր ծայրա-
գոյն իշխանութեան պատուէր եւ կաթողիկոսական Աւեհագոյն
ամստիճանինշան, իսկ գրագէստների աչքում, բացի սորանից,
նոքա մեծ նշանակութիւն ունին մեր եկեղեցական եւ մասամբ
ազգային պատմութեան վերաբերմամբ, որի համար առաջնա-
կարգ հաւաստի աղբիւր կդառնան։ Հասկանակի է ու բեմն թէ
լինչի Հայերն ընդհանրապէս Հայրապետական կոնգրեսին նըշ-
խարներն անգտոմ առանձին հետաքրքրութեամբ կալորեն եւ